МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 7

Матеріали

Звітної науково-практичної конференції
“Теоретико-методологічні засади та соціальна практика модернізації України: політичні, юридичні, економічні та психологічні проблеми”
м. Київ, МАУП, 29 листопада 2018 р.

IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Проблеми і перспективи соціально-економічного розвитку України в умовах європейської інтеграції”
м. Київ, МАУП, 14 листопада 2018 р.

Міжнародної наукової конференції
“Сучасні аспекти модернізації освіти в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку”
м. Київ, МАУП, 7 грудня 2018 р.

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2018

ББК 63.3(4УКР)я43
С76

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 10 від 31.10.18)

Редакційна колегія:
М. Н. Курко (голова), д-р юрид. наук, проф.;
Є. О. Романенко (заступник голови), д-р наук з держ. упр., проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
А. М. Кислий, д-р юрид. наук., проф.;
О. Л. Фещенко, канд. екон. наук, доц.;
Л. В. Янюк (виконавчий редактор)

Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП "Видавничий дім "Персонал", 2008 —

С76 Вип. 7: Матеріали. звітн. наук.-практ. конф. "Теоретико-методологічні засади та соціальна практика модернізації України: політичні, юридичні, економічні та психологічні проблеми", 29 листопада 2018 р.; IV Всеукр. наук.-практ. конф. "Проблеми і перспективи соціально-економічного розвитку України в умовах європейської інтеграції", 14 листопада 2018 р.; Міжнар. наук. конф. "Сучасні аспекти модернізації освіти в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку", 7 грудня 2018 р. / редкол. : М. Н. Курко (голова) [та ін.]. — 2018. — 372 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модернізації України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модернізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2018
© ДП "Видавничий дім "Персонал", 2018

Цімошинська О. В., Галушко О. В.
Шляхи підвищення ефективності розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками на підприємствах *289*

Цімошинська О. В., Головач Ю. В.
Шляхи удосконалення методики складання звіту про фінансові результати підприємства *293*

Цімошинська О. В., Логвин А. А.
Шляхи скорочення дебіторської заборгованості на підприємствах *297*

Цімошинська О. В., Малецька Л. В.
Шляхи підвищення якості та ефективності використання основних засобів підприємствах України *300*

Цімошинська О. В., Міцкан Т. І.
Шляхи удосконалення обліку розрахунків із покупцями та замовниками на підприємстві *304*

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ

“Сучасні аспекти модернізації освіти в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку”

(07 грудня 2018 р.)

Бабенко О., Найдьонов І. М.
Фольклорні жанри як засоби формування звукової культури мовлення дошкільнят *306*

Бахов І. С.
Сучасні технології та соціальні мережі як стресогенний чинник психологічного здоров’я (на прикладі американської молоді) *308*

Берека В. Є.
Роль інституту післядипломної педагогічної освіти у формуванні особистісно-професійної компетентності педагога дошкільної освіти *311*

Бурлаченко С. Ю.
Педагогічний менеджмент в дошкільному навчальному закладі як підвищення якості освіти та професійного рівня педагогів *315*

Головач Н. В.
Моделі формування професійних компетенцій майбутніх фахівців дошкільних закладів освіти *317*

Грабовенко Н. В.
Психолого-фасилітативна компетентність педагога як складова його професіоналізму *321*

Гресь О. В.
Наука як невід’ємна складова освітнього процесу в рамках модернізації системи вищих навчальних закладів *325*

Гуменникова Т. Р.
Освітнє партнерство викладачів та студентів вишів, як шлях до соціальних змін *327*

Дмитренко Г. А.
Орієнтація національної системи освіти на особистість: управлінський аспект *330*

Н. В. ГРАБОВЕНКО
канд. пед. н., заступник директора НН ІМВСН МАУП

ПСИХОЛОГО-ФАСИЛІТАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК СКЛАДОВА ЙОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ

Метою статті є розглянути особливості формування і розвитку психолого-фасилітативної компетентності педагога як складової його професіоналізму.

Сучасна педагогічна наука в Україні трансформується у напрямі гуманізації освіти і передбачає формування освіченої, творчої особистості, створення умов для її постійного духовного самовдосконалення, розвиток інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації [1]. Держава, визнаючи провідну роль педагога в досягненні поставлених реформою освіти цілей і задач виховання і навчання дітей, важливе значення надає якісним змінам системи освіти і ставить нові задачі перед педагогічною наукою.

Сьогодні головним орієнтиром навчання виступає саме власний освітній приріст учня, який складається з його внутрішніх і зовнішніх освітніх продуктів (результатів) навчальної діяльності. А тому і має мінятися освітнє середовище створене вчителем, його функція на уроці. Замість традиційного викладання (переказу, віщання, озвучування, пояснення, тлумачення, трансляції і ін.) навчального матеріалу вчитель має супроводжувати, підтримувати, мотивувати фасилітацію, виконувати роль педагогічного менеджера, модератора. Вчитель-фасилітатор здатний створити під час педагогічної взаємодії такі умови, які спонукатимуть учнів на продуктивне самовдосконалення, високу пізнавальну активність, творче відпрацювання цінностей і сенсів власної життєдіяльності [3].

При цьому взаємодію, в результаті якої формується і зміцнюється суб'єктна позиція учня, відбувається його особистісне зростання, розкріпачуються внутрішні резерви психічного розвитку, ми розглядаємо як фасилітативну [4]. Принциповим, стосовно професійних функцій вчителя є те, що сутнісним пріоритетом фасилітативної взаємодії виступає сприяння самостійному особистісному розвитку дитини. Роль вчителя, що відповідає основним положенням нової гуманістично орієнтованої освітньої парадигми, підкреслюється багатьма дослідниками (Ш. Амонашвілі, І. Бех, В. Кан-Калик, А. Маркова, Л. Мітіна, А. Міщенко, А. Мудрик, В. Сластьонін та ін.). При цьому звертається увага на такі професійно-особистісні якості педагога, що впливають на ефективність освітнього процесу, як фасилітативна компетентність (Т. Сорочан), творчість вчителя або педагогічна творчість (Е. Гусинській, В. Кан-Калик, Н. Нікандров), організація і розвиток педагогічної співпраці (О. Анісимов, Н. Петрова, В. Рубцов), професійна підготовка вчителя і його готовність до інноваційної педагогічної діяльності (А. Міщенко, В. Сластьонін), комунікативна компетентність і культура спілкування (А. Мудрик, В. Сластьонін).

Психолого-педагогічні основи для розуміння сутності фасилітативного підходу до навчання і виховання особистості надані у гуманістичній психології в працях А. Адлера, А. Маслоу, К. Роджерса [2], у педагогічних ідеях виховання К.Вентцеля, Г. Песталоцци та інших. Розуміння процесу розвитку здібностей людини на осно-

ві принципу саморозвитку, що обумовлені новаторською позицією самої людини стосовно знань, які вона здобуває самостійно і усвідомлено, розглядаються в роботах Б. Анан'єва і С. Рубінштейна. Проблеми гуманізації стосунків у системі "вчитель-учень" засобами педагогічної фасилітації вивчалися О. Врублевською, А.Гельбак, О. Кондрашихіною та іншими.

Під педагогічною фасилітацією розуміється процес стимулювання, ініціації і заохочення саморозвитку і самовиховання учнів в процесі навчальної діяльності за рахунок особливого стилю взаємодії педагога і учня і особливостей особистості педагога [5].

Педагог, компетентний у цьому процесі, розуміє, що метою навчання і виховання дитини має стати не придбання нею знань як набору фактів і теорій, а розвиток і саморозвиток її особистості в ході самостійного навчання. Він вміє створювати сприятливі умови для осмисленого навчання, в якому зацікавлений сам учень, де відбуватиметься зміна особистості учня, його поведінки, його Я-концепції. К.Роджерс назвав таке навчання значущим для людини і визначив наступні умови, при яких воно може відбуватися:

- учні вирішують в процесі навчання проблеми, що цікавлять і є значущими для них;
- педагог у стосунках з учнями відчуває себе конгруентно, тобто у спілкуванні з учнями поводиться вільно, проявляє себе такою людиною, якою він є насправді;
- педагог проявляє безумовне позитивне ставлення до учня, здатен проникати в його внутрішній світ, розуміти його, дивитися на речі і явища його очима, залишаючись при цьому самим собою;
- педагог забезпечує засобами навчання учнів: книгами, підручниками, інструментами, матеріалами.
- педагог грає роль помічника і стимулятора значущого навчання, створює психологічний комфорт і творчу свободу учням на уроці [4].

На нашу думку, педагог-фасилітатор має володіти певними педагогічними уміннями і здібностями, які можна виокремити в такі групи: організаційні, психолого-педагогічні і професійні.

До організаційних здібностей можна віднести активність педагога, його працьовитість і комунікабельність. Дані здібності мають бути для учнів підсвідомим прикладом наслідування. Важливим є уміння педагога організовувати, захоплювати і залучати учнів в пізнавальний процес.

Основні психолого-педагогічні здібності педагога проявляються в його коректності, тактовності, моральності. Доброзичливість педагога у спілкуванні з учнями, заохочення і схвалення їхньої діяльності – це все створює особливий мікроклімат в класі, атмосферу довіри і упевненості учнів у власних силах і досяжності поставлених цілей. Об'єктивне, справедливе ставлення педагога виховує у учня почуття власної гідності і велич духу, наявність яких сприяє розвитку його творчої самостійності, творчої спрямованості і, навпаки, пригноблення почуття власної гідності веде до безхарактерності, бездумної поступливості і покірності.

Професія вчителя відвіку позначалася особливим етичним статусом. Це не тільки особиста відповідальність за виконання педагогічного обов'язку, але і правдивість, обов'язковість, вірність даному слову, порядність, нетерпимість до аморальних вчинків.

Фасилітативними методами виховання і навчання виступають дискусії, рольові ігри, обговорення ситуацій, аналіз і вирішення конфліктів. Педагогом використову-

ються такі прийоми в спілкуванні з учнями, як Я-висловлювання, активне слухання, позитивна увага до учня, контакт очей, фізичний контакт.

Найважливіша якість компетентного вчителя-фасилітатора – уміння поєднувати в методиці викладання теоретичні знання і практичні навики. Компетентні вчителі не просто ведуть урок, вони залучають учнів до спільної роботи над матеріалом, прищеплюючи їм звичку до самостійності, уміння розмірковувати, аналізувати і робити висновки. Тим самим вони сприяють розвитку творчих здібностей учнів.

В сучасній педагогіці є, як мінімум, дві тенденції-антагоністи методичного забезпечення і супроводу викладання, навіть методології навчальної діяльності:

- прагнення до максимальної свободи учнів і вчителів в створенні знань в умовах вірогідності, що забезпечує індивідуальний саморозвиток учнів;
- прагнення до максимальної регламентації змісту і навчальних дій, до уніфікації інформації і знань, що передаються, серед яких особливо декларуються "правильні".

Психологічним бар'єром для вчителя, що застосовує на уроці фасилітацію, стає подолання поширеного і прийнятого за норму педагогічного досвіду, а саме:

- нескінченного монологу вчителя;
- маніпулювання свідомістю і поведінкою дітей; жорсткий диктат дій і "правильних" знань; превалювання репродуктивного способу надання знань і засилля інструкцій типу "роби як я", "запам'ятай, що я говорю";
- прагнення досягти однакових і високих результатів від всіх учнів;
- прагнення "передати" якомога більшу кількість знань і інформації, експлуатація пам'яті, а не роздумів, надання великої кількості визначень типу "Мікроскопом називається..." тощо;
- помірного темпу і способу викладання, тобто нудьги, однотипної діяльності на уроці, монотонного записування під диктування, беземоційність вчителя.

Сучасні програми з навчальних предметів, переважно, задумані командно-бюрократичною системою як стандарти для взаємозамінних вчителів і припускають їх деперсоналізацію, вказують на те, що незамінних вчителів немає. Проводячи музичну аналогію, можна визнати програму викладання дисципліни як мелодію в джазі, в якому, як відомо, все будується на імпровізації. Без імпровізації педагогіка перестає бути мистецтвом: на місце творця приходить "урокодатель", який прагне уподобатись магнітофону при мінімумі особистої відповідальності.

Дефіцит міжособистісного спілкування в сім'ї і в школі призводить до того, що більшість школярів не мають досвіду ведення діалогу і тому вимушені постійно грати роль слухача або адресата команд дорослих. Зокрема, вони мають утруднення у формулюванні конструктивних запитань з акцентуванням своєї версії відповіді, альтернативних відповідей. Украй рідко в структурі традиційного уроку відводиться час на конструювання запитань, на відповіді на них. Практично культивується шаблонне ставлення до пояснень і нової інформації дружнім – все ясно, питань немає! Подолання такої ситуації також є задачею вчителя-фасилітатора.

Отже, найголовнішою професійною задачею сучасного вчителя є створення ефективного освітнього багатовимірного середовища, що враховує індивідуальні особливості, схильності і здібності учнів. Ефективність освітньо-виховного процесу визначається не тим, що робить вчитель, а тим, що під його керівництвом і за його допомогою роблять учні, самостійно і з цікавістю, яким є продукт індивідуальної і колективної діяльності. Для професійного росту необхідна також орієнтація педагогів на самоосвіту й саморозвиток.

Джерела

1. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України.–2002. – № 3. – С. 4–6.
2. Гуманістична психологія: антологія у 3-х т.: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Р. Трача, Г. Балла. – К.: Університетське видавництво "Пульсари", 2001. – 252 с.
3. Бочкарьова Н. Особистість учителя в педагогічній спадщині Карла Роджерса / Н. С. Бочкарьова // Освіта на Луганщині. – 2010. – № 1(32). – С. 39–42.
4. Роджерс К. Вчитися бути вільним / К.Роджерс //Освіта і управління. – Т. 5. – число 4. – 2002. – С. 126–145.
5. Справочник практического психолога. Психодиагностика / [под общей ред. С.Т.Посоховой]. – М.: АСТ; СПб.: Сова, 2005. – 671 с.